

Lieve gemeente,

Het incident op het tempelplein komt ook in de andere evangeliën voor. Die scène van Jezus met die zweep van touw, al die wegrennende offerverkopers, schapen en koeien, de opvliegende duiven, de omvergegooide tafels van de wisselaars en hun munten rollend over de stenen is bij alle vier dezelfde. Het tafereel heeft mooie illustraties in Bijbels en kleurige tekeningen in boeken voor kinderen opgeleverd. En dan nog daar bovenuit de stem van Jezus: “Jullie hebben van de tempel een markt gemaakt. Dat is iets voor de film; en zulke films zijn er ook. Een verhaal over vroeger, maar toch ook een verhaal dat aanspreekt voor deze tijd. Dat uitvaren van Jezus tegen de ‘markt’ (al staat er eigenlijk ‘verkoophuis’ en bij de andere evangelisten ‘rovershol’) doet het verbazend modern klinken. Dat markten de samenleving kunnen ontwrichten, weten we nu maar al te goed, zeker sinds de bankencrisis van ruim tien jaar geleden. Als je de markten niet in toom houdt en reguleert, dan kunnen ze veel kwaad doen. En hier was het, vond Jezus - dat maakte hij goed duidelijk - , flink uit de hand gelopen.

De andere evangelisten laten het bij deze nuchtere vermelding van het incident, maar Johannes geeft het verhaal een bijzondere draai mee. Jezus zegt bij Johannes het recht te hebben in te grijpen. Het gaat immers om het huis van zijn vader. Waarop de tempelbeheerders hem staande houden en vragen om dat dan maar eens aan te tonen. Met welk teken denkt u ons te bewijzen dat u dit zomaar doen kan? Dit is een bedehuis, het huis van God, zegt u. Goed, maar ook ons bedehuis, van onze God, de God van onze vader Abraham en van Mozes. Ze vragen om een teken, maar ze krijgen het niet. Jezus kan het bewijs niet op tafel leggen, het bewijs van zijn recht schoon schip te maken in de tempel van Jerusalem, op dat moment tenminste kan hij dat bewijs niet leveren.

En plotseling praat hij over zichzelf. Ja, dat bewijs, dat bewijs van zijn recht zo te keer te gaan in de tempel, moet hij nog leveren en dat zal hij ook doen, kondigt hij aan met woorden die niemand begrijpt. Drie dagen zal hij erover doen. Het zal een gebeurtenis zijn, die de hele bezoedelde tempel zo goed als af zal breken en alles wat erin is zal verscheuren. Pas later begrepen zij, die het hoorden, dat hij het moet hebben gehad over Pesach, over de aanstaande Pasen, over de drie dagen van zijn dood en opstanding, die de oude tempel zou doen vergeten.

Het is weer eens zware kost, wat Johannes ons voorschotelt. Waarom doet Johannes dat? Waarom zo theologisch, zo ingewikkeld, terwijl Mattheus,

Markus en Lukas het mooi eenvoudig houden, als de simpele herinnering aan een korte woede-uitbarsting van Jezus zonder verder gefilosofeer? Moet dat nu echt zo moeilijk? Zo gaat het vaak, speciaal bij Johannes, maar over het algemeen in de kerk en in de kerkelijke theologie, dat we het voor lief moeten nemen keer op keer aan te lopen tegen iets duisters en verhevens, iets dat je in de grond ontgaat, maar dat je dan maar aanvaardt, ook al kun je er niet bij. En nu we op Pasen afstevenen, dreigt het weer die kant op te gaan. We ontmoeten straks op Paasmorgen weer het mysterie van de opstanding, waarvan we al eerder kennis hebben genomen en dat we vaker vierden, maar dat onbegrijpelijk blijft, onbevredigend onbegrijpelijk. Waarom doet de kerk ons dat aan? Als eenvoud het kenmerk is van het ware, waar is dan die eenvoud?

Ik weet niet goed waarom het leesrooster voor vanmorgen, behalve het stukje over de tempelreiniging uit Johannes, de verzen uit hoofdstuk 7 van de brief van Paulus aan de Romeinen, die we lazen, opgaf. Het is een van Paulus' beroemdste passages, bijna zo beroemd als wat hij aan de Korinthiërs schreef over de liefde en in Romeinen 8 over de schepping die nog altijd als in barensweeën zucht en lijdt en reikhalzend uitziend naar de vrijheid die God schenkt. Beroemd, al klinkt ook Paulus hier zwaar en theologisch. Gelukkig is er een direct aansprekende weergave van: het gevoelvolle gedicht van Jean Racine (1639-1699), dat in de vertaling van Jan Wit als Gezang 88 voorkwam in het oude liedboek, maar in het nieuwe jammer genoeg niet is opgenomen. Ik lees het in z'n geheel. "Bij Romeinen 7", staat er boven.

Mijn God, gewapend tot de tanden
voeren twee mannen in mij strijd:
één wil dat ik te rechter tijd
voor U in liefde zal ontbranden,
de ander wil Uw recht aanranden
en drijft mij tot opstandigheid.

De één, vol geest en vol genade,
daalde uit de hemel tot mij neer.
Wanneer ik hem maar volg, o Heer,
acht ik alle andre dingen schade.
De ander, afgezant van 't kwade,
wil aardse lust en aardse eer.

Ik zoek de vrede en oorlog maak ik,

roep vrede en pleeg snood verraad.
Het goede willen geeft geen baat.
Naar werken van de vrede haak ik,
maar 't goede dat ik wil verzaak ik
en doe het kwade dat ik haat.

Kom mijn verscheurde hart genezen,
o Heer door Uw genade groot;
ik ben het zelf die weerstand bood.
Herstel de eenheid van mijn wezen
en laat U dienen en U vrezen
wie eens een slaaf was van de dood.

Racine brengt hetzelfde als Paulus onder woorden, alleen eenvoudiger, toegankelijker. Maar ook wanhopiger: " 't goede dat ik wil verzaak ik en doe het kwade dat ik haat." Hij ziet zichzelf als ziek, als gebroken, en vindt in zichzelf wel de wil, maar niet de genezende kracht om daaruit op te staan. Ik ben het zelf, zegt hij, die dwarsligt. Daarom bidt hij; het is het enige dat hem rest. Jij moet mij genezen, zegt hij tegen God, "herstel de eenheid van mijn wezen", van mijn verscheurde hart. Voor dat herstel is er maar één weg, één laatste kans: "uw genade groot". Vind je dat hij hard is voor zichzelf, dat het calvinistisch klinkt? Ik niet. Ik vind zijn gebed - want het is een gebed - intiem en ontroerend. Racine bidt met heel zijn wezen; het is het enige dat hem rest.

Daar wil ik iets over zeggen. Over dat bidden van hem en van ons. Denk niet te gauw, dat bidden niets voor je is, dat je geen bidder bent. Overal om je heen wordt gebeden; jij en ik doen het ook. Als je gedachten afdwalen en je stoeit met jezelf, zoals Paulus en Racine doen, met je twijfels en je zorgen om anderen en om je eigen lot, om wat je durven zou, maar tot vandaag niet waagde, als je zoekt naar het echte en eerlijke ergens diep in je ziel, of als een straal van dankbaarheid je raakt, dankbaarheid om een moment van rust uit het niets, om een ontmoeting zonder woorden, dan bid je. Voordat we onze gewone gang weer gaan, blijven we er nog wat bij hangen, wachten we even en rekken het moment. Om de helderheid die we voelen, om de grond onder de voeten, die er eerst niet was.

Het hoeft geen bidden te heten, misschien maar beter niet, maar bidden doen we elke dag, meer dan we beseffen. We zouden niet zonder kunnen. Het is niet goed het af te kappen, het gemijmer dat we bidden mogen noemen. Laat het toe; geef het een extra minuutje.

De psalm die we eerder hoorden, psalm 86, is ook een gebed. Het staat erboven, maar dat hoeft niet eens. Het klinkt óók wanhopig, net als bij Paulus. "Ik ben verzwakt en arm. ... heel de dag roep ik tot u, ... In dit uur van mijn nood roep ik u aan" Laat mij nog eens wandelen op het pad dat ik verliet, breng mijn leven terug naar de golflengte waarvoor ik gemaakt ben.

Onze levens zitten vol gebed. De liturgie van de kerk, ook die van vanmorgen, is er vol van. Vóór corona, met z'n allen in de kerk, begonnen we de liturgie door te gaan staan, omdat we geen vastgeroeste mensen willen zijn. Net als Paulus en Racine vroegen we "Kom mijn verscheurde hart genezen ...". En daarna is onze liturgie één keten van gebeden, één lang gebed dat ons meeneemt in een paar fasen naar een slot van diep ademen en nieuwe moed. Daarom is het niet erg als we tijdens onze diensten even wegsuffen en afdwalen. Ook dat hoort bij ons bidden, ja, bij onze betrokkenheid, bij onze aanwezigheid in Gods huis, in Gods tempel. De liturgie ontfermt zich erover, zoals ze zich ontfermt over ons.

Maar laten we terugkeren naar het begin, naar Johannes' verhaal van de tempelreiniging. Ik was er ongelukkig over en dat liet ik merken: te theologisch, onbegrijpelijk. Had ik gelijk? Toen Jezus zo tekeering, dachten zijn leerlingen, schrijft Johannes, aan wat geschreven staat: "De hartstocht voor uw huis heeft mij verteerd." Ze kenden hun psalmen en dit komt uit psalm 69. Zò, vanuit die woorden van de psalm, konden ze Jezus wel begrijpen. De hartstocht voor Gods huis verteerde hem. Als handelshuis was de tempel van Jeruzalem niet bedoeld. Wel als bedehuis, als plek waar mensen in gebed naar binnen keren en God zoeken; en waar ze zich ook hun verbondenheid met elkaar weer bewust worden. Daar is de tempel voor. De liturgie die er wordt gevierd, is daarop gericht. Dat mensen zichzelf hervinden, zich de geboden herinneren die richting aan hun leven kunnen geven. Dat hadden de leerlingen eigenlijk goed gezien. En er staat ook niet, dat ze ernaast zaten. Er stond wel nog iets anders bij: dat Jezus voorspelt de tempel, de tempel van zijn lichaam, dat breken zal, weer op te bouwen. Opstaan uit zijn gebrokenheid, was dat niet waarom Racine vroeg, biddend en in gevecht met zichzelf? Jezus' biddende worsteling, straks in Gethsemane, is dezelfde worsteling om de vraag hoe heel te blijven tot het einde toe. Zo menselijk als een mens kan zijn, is hij. Twee krachten zijn er in hem: een wil dat hij te rechter tijd voor God in liefde zal ontbranden, de ander wil Gods recht aanranden. Zijn strijd voert hij in de vorm van een gebed. Het is de strijd van ons allen, het gebed van ons allemaal, om het behoud en de reiniging en de wederopstanding van de tempel die elk van ons moet zijn.

Amen